

VAN İNCELEME RAPORU

I-BASLANGIC

Van Milletvekilleri Özdal ÜÇER ve Fatma KURTULAN Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na 09.11.2009 tarihinde yapmış oldukları müracaatta; sınırdan izinsiz geçen insanlara yönelik güvenlik güçlerinin çok keyfi ve hukuksuz tutumlarının bulunduğunu, sınır köylerinde yaşayan vatandaşlara işkence yapıp öldürüldüğünü belirterek komisyonun yerinde araştırma yapıp incelemede bulunmasını istemişlerdir. Ayrıca bu konuda bölgedeki vatandaşlardan da değişik müracaatlar bulunmaktadır.

31.03.2010 tarihinde 184 nolu hudut taşı ile Çaldıran ilçesi Hangediği Köyü arasında kaçakçılık yapan bir gruba askerlerin müdahale etmesi sonucunda 1995 doğumlu Mehmet Nuri TANÇOBAN'ın olay yerinde vefat etmesi üzerine hem somut olayda bilgi almak hem de sınır ihlallerini yerinde araştırmak üzere; Mülkiye Başmüfettişi Mehmet FİRİK, Adalet Müfettişi Mecit GÜRSOY ve Komisyon Uzman Yardımcısı Abdussamet SİĞİRTMAÇ ile birlikte 12.04.2010 tarihinde Van'a gidilmiş 15.04.2010 tarihinde ise Ankara'ya dönmüştür.

II. İNCELEMENİN AMACI

İncelemenin amacı, Van ilinde meydana gelen sınır ihlalleri ve kaçakçılık olayları ile güvenlik kuvvetlerinin bu olaylara müdahale şekillerini yerinde incelemek, Mehmet Nuri TANÇOBAN'ın öldürülmesi olayı ile ilgili de bilgi almaktır.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Heyet çalışmalarında;

12.04.2010 tarihinde Van Valisi Münir KARALOĞLU ile görüşmüş ardından 6. Sınır Tabur Komutanı Albay Memduh HAKBİLEN'den bilgi almıştır. Aynı gün İl Jandarma Komutan Yardımcısı Albay Tevfik ANZERLİOĞLU, Jandarma İstihbarat ve Jandarma Kaçakçılık yetkilileri, Emniyet İstihbarat Şube Müdürü, Emniyet Kaçakçılık Şube Müdürü ile görüşülmüştür. Bu görüşmeleri takiben İl'de faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinden Van Barosu Yönetim Kurulu Üyesi Av. Taner POLAT, İnsan Hakları Derneği Van Şube Başkanı Av. Mehmet Ali ŞEN, Mazlumder Van Şube Başkanı Abidin ENGİN ile inceleme konuları ile ilgili görüş alış-verişinde bulunulmuştur.

13.04.2010 tarihinde Çaldıran ilçesine geçilerek Cumhuriyet Savcısından Mehmet Nuri TANÇOBAN'ın öldürülmesi olayına ilişkin bilgi alınmış, Kaymakam ile de genel kaçakçılık olayları hakkında görüşülmüştür. Bu görüşmelerde İlçe Jandarma Komutanı ve İlçe Emniyet Amiri de hazır bulunmuştur. Belediye Başkanı ile makamında yapılan görüşmenin ardından hükümet konağında 11 sınır köyünün muhtarı ile ayrı ayrı görüşülerek sorunlar, yaşanan güçlükler ve uygulamalar hakkında bilgi alınmıştır. Ardından sınıra 2 km. uzaklıktaki Mehmet Nuri TANÇOBAN'ın ölüm olayının meydana geldiği yere gidilerek olayın oluş şekli hakkında bilgi alınmıştır. Olay yerinden de Hangediği köyüne gidilerek hayatını kaybeden Mehmet Nuri TANÇOBAN'ın ailesine taziye ziyaretinde bulunulmuş, babası ve olay günü birlikte olduğu köylüler ile bir süre sohbet edilerek genel olarak kaçakçılık, özelde ise Mehmet Nuri'nin öldürülme olayı görüşülmüş, son olarak Çaldıranda konuşlu 1. Hudut Tabur Komutanından bilgi alınmıştır.

14.04.2010 tarihinde Jandarma Asayiş Kolordu Komutanı ile yapılan görüşmenin ardından birlikte Başkale'ye geçilmiştir. Helikopter ile yapılan bu seyahatta sınır üzerinden geçilerek arazinin yapısı ve yerçekilleri havadan gözlenmiştir. İlçe Kaymakamı ve Cumhuriyet Savcısı ile yapılan görüşmelerin ardından 22 sınır köyü muhtarı ile görüşmeler yapılmıştır. Başkale 4. Hudut Tabur Komutanı ile yapılan görüşmenin ardından Van'a geri dönmüştür.

15.04.2010 günü Van Cumhuriyet Başsavcısı ve daha önceki görev yeri bir sınır ilçesi olan eski Özalp Kaymakamı halen Van Vali Yardımcısı Ömer Özcan ile yapılan görüşmelerin ardından çalışma sonlandırılmıştır. Bu görüşmeler sırasında ilgili kurumlardan gerekli görülen bilgi, belge ve dökümanlar rapora esas olmak üzere temin edilmiştir.

VI. TAHLİL VE DEĞERLENDİRME

TANIM, HUKUKİ VE TARİHİ SÜREÇ

Sınır ticareti, iki komşu ülke arasında anlaşmalara bağlı olarak yapılan özel bir dış ticaret rejimidir. Sınırın iki yakasındaki insanların ihtiyaçlarının karşılanması için karşılıklı olarak mal alım satımını öngörür. Ülkeleri sınır ticaretine yönelten nedenlerin başında, yakın komşuluk ilişkileri ve taşıma giderlerinden kaçınmak düşüncesi gelir. Normal ihracat ve ithalat işlemlerine uygulanan pek çok formalite sınır ticaretinde uygulanmaz.

Türkiye’de 1970’li yılların sonlarından itibaren uygulanmaya başlayan sınır ticareti, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde özel bir dış ticaret şekli olarak uygulanmaya gelmektedir.

Sınır ticaretinin başladığı 1978 yılından itibaren konuyla ilgili mevzuatta önemli değişiklikler yapılmıştır. Belirli dönemlerde sınır ticaretinin kapsamı genişletilmiş, bazen de çeşitli gerekçelerle daraltılmıştır. Ticarete konu olan malların sayılarının artırılıp düşürülmesi çoğunlukla ekonomik gerekçelerle yapılırken, dış politikanın da belirleyici olduğu dönemler yaşanmıştır.

Resmi dış ticarete göre daha az formalite gerektirdiği için belli kesimler tarafından değil geniş halk kitleleri tarafından da yapılabilmesi elde edilecek gelirin daha geniş kitlelere yayılmasına sebep olmuştur. Bu açıdan bakıldığında sürdürülmesi gerekli bir ticaret türü olduğu anlaşılr.

31.01.1996 tarih ve 22540 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin” Bakanlar Kurulu Kararının 2. maddesinde sınır ticareti; “*Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bulunan sınır illerinde mukim gerçek kişilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak üzere karşılıklı olarak yaptıkları ticari işlemler*” şeklinde tanımlanarak özellikle ülkenin doğu ve güneydoğu illeri dikkate alınarak düzenlenmiş bir ticaret türü olduğuna vurgu yapılmaktadır. Çeşitli dönemlerde yayımlanan sınır ticaretine ilişkin yönetmeliklerde sınır ticareti “*Sınır illerinin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla komşu ülkelerin sınır yörelerinde karşılıklı olarak yaptıkları ticari işlemler*” olarak tanımlanmasına rağmen daha sonra çıkarılan “Sınır ve Kıyı Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar”ın 2. maddesinde bu ticaret “*Sınır ve kıyı illeri ile bunlara komşu illerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla karşılıklı olarak yapılan işlemlerdir*” şeklinde tanımlanarak ticaretin kapsamı genişletilmiş, *komşu il* terimi tanıma eklenmiştir (Resmi Gazete, 1993). Ancak daha sonra Sınır Ticaretinin Düzenlemesine İlişkin 26.12.1996 tarih ve 96/9025 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile *komşu il* statüsü kaldırılmıştır.

Sınır ticareti ilke olarak, sınırın iki yanında kalan halkın bölgesel ihtiyaçlarının karşılanmasını içerir. Bu tür ticaretten beklenen amaç, sınır bölgelerinde yaşayan halkın ihtiyaç duyduğu maddelerin hem daha kolay temin edilmesi, hem de sınır bölgelerinde karşılıklı güven ortamının artmasına katkıda bulunmak; bölge barışına ve huzurun korunmasına yardımcı olmak, kaçakçılığı asgari düzeye indirmek, sınırın karşılıklı iki yakasında yaşayan halklar arasında komşuluk ilişkilerini geliştirerek ülkeler arası barışa katkıda bulunmak, bölge ekonomisine canlılık getirmek vb. şeklinde özetlenebilir.

Türkiye'nin sınır ticaretiyle tanışması 1978-1979 yıllarında dünya petrol fiyatlarının yaklaşık dört kat artmış olması sonucu artan döviz talebine ve petrol ihtiyacına çözüm bulmak için İran'a mal mukabili petrol alma kararından sonra ortaya çıkmıştır. Sınır ticareti başlangıçta merkezden görevlendirilen elemanlarca yapılmış ve bu işlemler yaklaşık iki yıl sürmüştür. Daha sonra sınır ticareti işlemlerinin Valiliklerce yürütülmesinin daha uygun olacağı kanaatine varılmış ve Ağrı Valiliği bünyesinde "Sınır Ticareti Bürosu" oluşturulmuştur.

Takip eden yıllarda bir takım düzenlemeler yapılmıştır. İlk düzenleme, 1979 yılında 79/17493 sayılı "Dışsatım Düzenleme Kararı" ile olmuştur. Bu karara dayanılarak çıkarılan 09.06.1979 tarih ve 79/17793 sayılı Kararla bazı sınır bölgelerinde sınır ticareti yapılması öngörülmüştür. 1980'de yayınlanan Sınır Ticareti Yönetmeliği (Resmi Gazete, 1980) ile, İran'la Ağrı-Gürbulak sınır kapısından sınır ticareti yapılması bir yönetmelik maddesi haline getirilmiştir. 1982 yılında yayımlanan İhracat Rejimi Kararı ve İhracat Yönetmeliği (Resmi Gazete, 1982) içerisinde sınır ticaretine ayrıca yer verilmesi, sınır ticareti açısından önemli bir gelişme olmuştur. Sonraki yıllarda sadece sınır illeri değil sınır illerine komşu illerin de sınır ticareti yapması öngören düzenlemeler yapılmıştır.

Temmuz 1998'de alınan bir kararla sınır ticaretine önemli engeller getirilmiştir. Bakanlar Kurulu'nun aldığı önlemler arasında sınır ticaretinin sadece komşu iller arasında yapılması, ticarete konu olan malların bu illerin sınırlarını aşmaması, sınır ticareti kapsamındaki mallardan alınan vergilerin oranının yüzde 80'e çıkarılması, malların ithalatında "Menşe Şehadetnamesi" aranarak üçüncü ülke mallarının bu yolla yurda girişinin engellenmesi konuları yer almıştır. Kararın Temmuz 1998 başından itibaren uygulamaya sokulmasıyla Ardahan'dan, Hatay'a kadar 10'a yakın ilde etkisini göstermiş, bu illerden ekonomisi sınır ticaretine bağlı olanlarda ticari hayat durgunlaşmıştır.

Sınır ticaretiyle ilgili bir diğer önemli düzenleme ise; Türkiye'de 13 sınır ilinde yapılan sınır ticaretinde valilerde olan yetkinin, Bakanlar Kurulu kararıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı'na devredilmesidir.

23.12.1998 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile sınır ticaretinin kapsamı daraltılmıştır.

27.01.2000 tarihinde TBMM'de 4481 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici 2. maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu, sınır ticareti kapsamında ithal edilen mallara ilişkin olarak tahsil edilen Akaryakıt Tüketim Vergisinin % 5'ine kadarlık kısmını, sınır ticareti yapılan illerin özel idarelerine aktarmaya yetkili kılınmıştır.

Bu düzenleme ile tahsil edilen Akaryakıt Tüketim Vergisinin %5'lik kısmı sınır ticareti yapılan illerin Özel İdarelerine bırakılmıştır. Özel idarelerin de kamu harcama disiplini çerçevesinde bu kaynakla ilin ihtiyacı olan yol, okul vb. yatırımları gerçekleştirmesi beklenmiştir. Bu uygulama sınır illerinin kalkınması için son derece olumlu bir gelişme olmuştur.

Sınır ticaretine 28.04.2000'de çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yeni kısıtlamalar getirilmiştir. Getirilen düzenleme ile "Komşu il" kavramı kaldırılırken, sadece Artvin'den Hatay'a kadar olan sınır illerinde sınır ticareti yapılabilmesi karara bağlanmıştır. Sınır ticaretine imkân tanınan il sayısı 7'ye düşürülürken Edirne ili sınır ticareti yasaklanan iller arasına girmiştir. Bu Kararname ile ithal edilen motorin miktarına da kısıtlama getirilmiştir. Kararname ile sınırdan ticaretin önemli boyutunu oluşturan motorin ticaretinde gümrük muafiyeti de azaltılmıştır. 1 Eylül 2002 tarihinde de sınır ticareti kapsamında yapılan motorin ticareti yeni bir düzenleme yapılana kadar tamamen yasaklanmıştır. Yasaklanma gerekçesi olarak motorin ticaretinin amacından saptığı belirtilmiştir.

Sınır ticaretinin tarihsel gelişimi içinde bir diğer düzenleme, 2003/5408 sayılı Sınır Ticaret Merkezlerinin Kurulmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararının yayınlanmasıdır (Resmi Gazete, 2003). Bakanlar Kurulu Kararına göre; Türkiye'nin yaşam standardının düşük ve işsizliğin ciddi boyutlarda olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu coğrafi bölgelerinde ekonomik, sınai ve ticari gelişmenin hızlandırılmasını teminen, Sınır Ticaret Merkezleri kurulması karara bağlanmaktadır (m.1). 2003/5408 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın getirdiği en önemli yenilik, Sınır Ticaret Merkezleri uygulamasında bir kısım illere yeniden *komşu il* statüsünün tanınmasıdır

EKONOMİK GÖRÜNÜM

İran fıstığı, kivi, pirinç, karpuz, şeker, kuru üzüm, çay gibi tarım ürünlerinin yanında büyük ve küçükbaş hayvanlar da sınır ticareti yoluyla ülkemize girmektedir. Akaryakıtın ise ayrı payı ve ekonomik değeri vardır.

Ülkemizde ilk kez 1990'lı yılların başında, kamyon ve TIR'ların depolarında yurda sokularak kaçak motorin uygulaması başlatılmıştır. Herhangi bir vergi alınmaksızın akaryakıt istasyonlarında tüketicilere satılan bu motorin miktarının o tarihlerde yılda 1,2 milyon ton düzeyine ulaşması üzerine, 1993 yılında bu uygulamadan vazgeçmiştir. Ne var ki, 26.11.1996 tarih ve 2254 sayılı Başbakanlık genelgesiyle, Doğu ve Güneydoğu

illerimizde açık olan sınır kapılarımızdan, römorklu araçlarda 8, römorksuz araçlarda 4 ton akaryakıt getirilmesine ve sınır illerimizde satılmasına yeniden izin verilmiştir.

1995-2002 yılları arasında toplam araç sayısı %49 oranında artarken aynı dönemde petrol tüketimi hemen hemen hiç artmamıştır. Aradaki fark Türkiye'ye sınır ticareti ile giren petrolün boyutlarını göstermektedir. Sınır ticareti yoluyla ülkeye sokulan akaryakıt, bu sektörde faaliyet gösteren firmaları da olumsuz etkilemiştir. Sınır ticaretiyle yılda Türkiye'ye 2 milyon tonun üzerinde akaryakıt girmiş ve bu akaryakıt ülkenin her bölgesine yayılarak *ikili fiyatların* oluşmasına neden olmuştur. Bundan da kayıtlı akaryakıt sektörü büyük zararlar görmüştür.

Sınır ticareti veya daha önceki ifadesiyle mutad depo kapsamında Türkiye'nin ithal ettiği motorin ve diğer petrol ürünleriyle ilgili olarak kayıpları, doğrudan ve dolaylı kayıplar olarak iki başlıkta incelenebilir.

Doğrudan kayıpların birincisi uğranılan *vergi kayıplarıdır*. İkincisi, Türkiye'nin petrol ürünleri piyasasında, *ikili fiyattan* kaynaklanan iki ayrı piyasanın ortaya çıkmasıdır. Üçüncüsü, sınır ticareti yüzünden Türkiye rafinerilerinin dışarıdan ithal ettikleri ham petrolü arıttıktan sonra bunu iç piyasalara satmakta zorlanmış olmalarıdır. Burada rafinerilerin gelir kaybı söz konusudur.

Dolaylı kayıplara gelince bunlar ithal edilen motorinin araçlar ve çevre üzerindeki negatif etkileridir. Ülkemize sınır ticareti yoluyla ithal edilen akaryakıtın araçlarda yol açtığı ekonomik kayıp önemli boyutlara ulaşmıştır. TSE standartlara göre, ülkemiz rafinerilerinde üretilen motorinin kükürt oranı maksimum binde 7 olmalıdır. Hâlbuki Irak motorininin kükürt oranı binde 9,5'tir. Bu miktar AB ülkelerinde kabul edilen miktarın 5 misli fazladır. Kükürt oranındaki bu yükseklik, çevre kirliliğine büyük ölçüde olumsuz etki yaptığı gibi, bu motorini kullanan araçların motorlarında da korozyon nedeniyle büyük ölçüde hasarlara yol açmıştır.

Türkiye'deki en büyük akaryakıt kontrol laboratuvarı olan ODTÜ PAL'in raporlarına göre, kalitesiz ve kimyasal katkılı akaryakıtın insan sağlığı açısından da büyük tehlikeler taşıdığı ifade edilmiştir. Bu şekilde kısa vadede karlı gibi düşünülen bu yakıtın uzun vadede daha büyük maliyetlere varan motor arızaları ile sonuçlandığı görülmüştür.

Motorin örneklerinde görülen en önemli ve tehlikeli bir sorun da parlama sıcaklığının çok düşük olmasıdır. Motorin normal koşullarda parlamaz. Oysaki bu ürün parlayarak patlayabilmektedir. Bu nedenle Türkiye'de birçok trafik kazasında çok sayıda

patlamayla birçok kişi ölmüş, traktörden sızan mazotun parlamasıyla ormanlar yanmıştır. Bu da sınır ticareti yapımında kontrolün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de sınır ticareti yapma olanağı bulunan illerin tamamında kişi başına gelir ülke ortalamasının altındadır. Çoğu tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sağlamaktadırlar. Bu nedenle alternatif gelir kaynakları ve istihdam alanlarının oluşturulması açısından sınır ticareti özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri halkı için önemli bir geçim kaynağı oluşturmaktadır.

VAN İLİ VE SINIRINDA MEVCUT DURUM

Van’ın İran ile 285 Km.lik bir sınırı bulunmaktadır. Bu sınır dağlık bir arazi yapısı sergilemekte, 5-6 ay süre ile 1.5-2 metre kar ile kaplı olmaktadır. Mevcut arazi yapısı, coğrafik konum ve mevsim şartları her türlü kaçakçılık ile birlikte terörist geçişlerine de imkân tanımaktadır.

Ülkemiz ile İran arasındaki sınır; Ocak 1923 tarihli “Türkiye – İran sınır hattının tayinine dair itilafname” ve 27 Mayıs 1937 tarihli Tahran Anlaşması ile tayin edilmiş ve Türkiye –İran Tahdidi Hudut Komisyonunca 1932-1934 yıllarında 529 km.lik sınır arazide işaretlenmiştir.

Tahran Anlaşmasının ilgili hükümlerince, sınırı silahsız olarak yanlılıkla geçen her iki ülke vatandaşlarının sağ olarak yakalanması ve protokollerce belirlenen noktalardan hudut görevlilerine teslim edilmesi gerekir. Hudut bölgelerinde meydana gelen olaylar ile ilgili adli ve idari soruşturmalar da geciktirilmeden ilgili makamlarca yerine getirilmelidir.

Hudut ihlalleri ile mücadelede; 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Kanunu, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa ilaveten 6815, 5442, 2803 ve 211 sayılı yasalarda da yetkiler ve hükümler bulunmaktadır.

Kara sınırlarının korunması ve güvenliğinin sağlanması görevi 3497 sayılı yasa ile Kara Kuvvetleri Komutanlığına verilmiştir. Türkiye-İran hududu birinci ve ikinci askeri yasak bölge sınırlarının 2565 sayılı kanunda öngörülen azami mesafeler olan 600 metre olarak uygulanmasına 16 Kasım 2009 tarihli 2009/15653 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 24 Aralık 2009 tarihinden geçerli olmak üzere 1 yıl daha devam edilecektir. Van’ın

İran sınırında birinci derece Kara Askeri Yasak Bölge’de 2, ikinci derece Kara Askeri Yasak Bölgede ise 79 köy bulunmaktadır.

Sınırın her iki tarafında yaşayanların akrabalık ilişkilerinin bulunması ve diyaloglarının devam etmesinin yanında ekonomik gelir seviyelerinin düşük olması, arazi ve iklim yapısı kaçakçılığa zemin hazırlamaktadır. Bölge halkı ise kaçakçılığı geçim kaynağı olarak görmekte ve benimsemektedir. Kaçakçılık genellikle akaryakıt, uyuşturucu ve göçmen kaçakçılığı şeklinde ortaya çıkmaktadır.

-Uyuşturucu kaçakçılığı: Afyon ve türevleri ile esrar maddesi en başta gelenlerdir. Doğudan gelen uyuşturucu, tüketim bölgesi olan Avrupa ülkelerine gönderilirken tercih edilen yollardan birisi de ülkemizdir. Kaçakçılar kendileri için en güvenli yol ve yöntemi kullanmakta, güzargah üzerindeki coğrafyada meydana gelen ekonomik, siyasi, kültürel ve güvenlik gibi değişimlere göre strateji değiştirebilmektedirler.

Nakliyat sırtçı tabir edilen ve ekonomik durumları kötü olan kişiler yoluyla veya katırlar ve atlar ile denetimi az yapılan kırsal yollardan yapılabildiği gibi devlet karayolundan normal yollarla getirilen eşyalar arasına saklanmak suretiyle veya araçların uyuşturucu madde kaçırmak için özel yaptırılan ve “Zula” tabir edilen gizli bölmelerinde saklanmak suretiyle de gerçekleştirilebilmektedir.

-Akaryakıt kaçakçılığı: Akaryakıt ve petrol ürünlerinin İran’ın sınır köylerinden katır veya at ile bidonlar (Jelikan) ile yurda sokulması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Ardından ilde sayıları bir hayli fazla olan kamyonlar vasıtası ile sınır köylerine veya buluşma yerlerine gidilerek depolar doldurulmakta, petrol istasyonlarına boşaltılarak satış gerçekleştirilmektedir.

-Göçmen kaçakçılığı: Doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla yasal olmayan yollardan bir yabancının ülkeye sokulması ya da ülkede kalmasına yardımcı olmak veya yurt dışına çıkışına imkan sağlamaktır. Ülkemiz ve özelde Van, konumu itibarıyla bu hareketlere hep açıktır. Kişiler sahte pasaport, vize ve kimlikler kullanılarak hudut kapılarından geçirilebildiği gibi yürüyerek veya araçlar ile yasal olmayan sınır bölgelerinden de geçirilmekte, tır ve kamyonların gizli bölmelerinde saklanarak geçiş de mümkün olmaktadır.

Kaçakçılık olaylarında en etkin kullanılan araçlardan birisi olan atların bölgede ve özellikle sınır köylerinde çok miktarda bulunduğu, yaklaşık 35.000 atın kaçakçılık amacıyla kullanıldığı güvenlik kuvvetlerince tespit edilmiştir.

Ele geçirilen malzemeler

	Silah- Adet	At- Adet	Akaryakıt- Litre	Şeker- Kg.	Sigara- Karton	Çay- Kg.	Konfeks- Adet	Eşya- Adet
2009	30	4.724	895.513	600	29.326	2.550	37.395	-
Tutar	45.000	1.5 Ml.	2.1 Ml.	1.020	879.780	12.750	280.463	-
2010	-	922	126.293	-	30.479	380	12.040	-
Tutar	-	276.800	315.732	-	914.370	1.900	90.300	-

2010 yılı rakamlarında 11 Nisan tarihi son gün olarak baz alınmıştır.

01.01.2009 tarihinden 12.04.2010 tarihine kadar İran ile ortak sınırimızda meydana gelen ölüm veya yaralanma ile neticelenen hudut olaylarının sayısı aşağıda verilmiştir.

YARALANMA

ÖLÜM

	Türk	Yabancı	Türk	Yabancı
Çaldıran	1	-	2	-
Özalp	23	7	8	-
Albayrak	3	-	-	4
Başkale	3	-	3	1
TOPLAM	30	7	13	5

Meydana gelen toplam 18 ölüm olayından 17'si İran askerlerinin ateşi sonucu oluşmuştur. Sınırdaki meydana gelen yaralanma ve ölüm olayları ile ilgili olarak görgü şahitleri ve deliller neticesine göre işlem yapılmaktadır. İran'ı ilgilendiren hususlarda İran yetkili makamları ile olay yerine gidilerek olay yeri keşfi yapılmaktadır. Bu incelemeler sonucunda 1.derece hudut makamımızca İran İslam Cumhuriyeti ile yapılan resmi görüşmeler devam etmektedir. Sınırlarımızda meydana gelen olaylar ile ilgili de ayrıca cumhuriyet savcılıkları soruşturmalarını yapmaktadırlar.

2009 ve 2010 yıllarında yakalanan kaçakçı sayısı ise şu şekildedir.

	Türk vatandaşı	Yabancı uyruklu
2009	301	62
01/01-11/04/2010	79	18

KAÇAKÇILIK, TERÖR VE ÇOCUKLAR

PKK/Kontra-Gel terör örgütü Van İli İran sınırında alt birimi olan ve halk tarafından gümrükçü olarak bilinen Demokratik Kurtuluş Birliği vasıtasıyla bölgede akaryakıt, insan, sigara, çay, şeker, uyuşturucu madde vb. kaçakçılık faaliyetlerinden nemalanmakta, sınır hattındaki köylerde yaşayan ve kaçakçılıkla uğraşan vatandaşlardan sözde gümrük ve vergi adı altında zorla para toplamaktadır. İran topraklarında sınır hattına yakın bölgelerde terör örgütüne ait kampların bulunduğu ve İran güvenlik güçlerinin bölgedeki teröristlere yönelik operasyonlar yaptığı bilinmektedir.

Kaçakçılık PKK terör örgütünün çok önemli gelir kaynaklarından birisini oluşturmaktadır. Bu amaçla kaçakçılık faaliyetlerini bizzat kendisi yürüttüğü gibi çoğunlukla bu işi yapanlardan belli bir kesinti yaparak da gelir elde etmektedir. Bu kesinti at başına alınan belli bir miktar şeklinde olabildiği gibi sınırdan geçirilen ürünün niteliğine göre de değişmektedir. Bu toplanan paraların örgütün finansmanında önemli bir rakam tuttuğu belirtilmektedir. Örneğin sadece Başkale ilçesinden 2007 yılında yapılan kaçakçılıktan örgütün 12 milyon dolar gelir elde ettiği yakalanan terör örgütü mensuplarının ifadelerinden anlaşılmıştır.

Terör örgütü mensuplarının sınır geçişlerinde kendilerine kaçakçı süsü vermeleri ve kaçakçıların arasına karışarak ülkemize sızıp eylemlerde bulunması da kaçakçılık ile mücadelenin hem önemini hem de güçlüğüne ortaya koymaktadır. Mayınlama ve uzaktan kumandalı tuzaklama, teröristlerin hudud geçiş teşebbüsleri ile uzaktan taciz ateşi açılması öncelikli tehditler arasında bulunmakta, bu da güvenlik kuvvetlerinin kaçakçılığa ilaveten terör ile de mücadelesini gerektirmektedir.

Kaçakçılıkta çocuklar aktif olarak kullanılmaktadır. Bu işi yapmak yörede çocuklar açısından nerede ise “Rüştünü ispat etmek” olarak algılanmakta, ailelerin çeşitli sebepler ile çocukları bu işte kullanması kadar bu algı da çocukları kaçakçılığa itmektedir. Yapılan işin zorluğu ve taşıdığı riskler itibarıyla çocukların bu işte kullanılması başlıbaşına bir sorundur ve acilen önlem alınması gerekmektedir. Eğitim çağında olup okulda ders görmesi ve kalem tutması gereken çocukların, geceleyin atların peşinde sınırları aşması ve bu yolla birçok risk ile karşılaşmaları, çocukların bile bile

tehlikeye atılması anlamına gelmektedir. Ayrıca kaçakçılık, çocukların terör örgütü mensupları ile karşılaşmasını sağlamakta, propagandaya daha açık olmaları sebebiyle olumsuz etkilenmektedirler.

MÜCADELE VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Kaçakçılık artık kıtalar arası işlenen bir suç haline gelmiştir. Bu süreç büyük bir gizlilik, organizasyon ve iletişimi gerektirmektedir. Kaçakçılıkta en önemli unsur istihbarat elde etmektir. Sadece kaçakçılıkta kullanılan malzemeyi değil organizasyonu tüm unsurları ile birlikte ortaya çıkarıp yakalamaya yönelik olarak çalışılmalıdır. Bu da teknolojinin imkânlarının yasalar çerçevesinde kullanılmasını gerektirir.

Kaçakçılık ile mücadele edecek personelin eğitim ve gelişimine önem verilmelidir. Bu bağlamda hudut birliklerine atanan subay-astsubay ve uzman personelin hudut hizmetleriyle alakalı meslek içi eğitim kurslarına tabi tutulmasının yanında hudut birliklerine tertip edilecek erbaş ve erlerin Ağustos 2010 tarihinden itibaren kurma çalışmaları tamamlanmak üzere olan “Hudut acemi er eğitim birliği”nde eğitime tabi tutulacak olmaları, mücadelenin niteliği açısından faydalı bir uygulama olacaktır.

Ayrıca uluslararası işbirliği ve ülkelerarası bilgi değişimi ile eşzamanlı operasyonlar mümkün olduğunca sık uygulanmalıdır.

Van’ın İran sınırı belirtildiği üzere coğrafi ve iklimsel koşullar itibariyle kontrolü bir hayli zor yapıya sahiptir. Sınırın korunması ve geçişlerin kontrol altına alınması ülkenin güvenliği başta olmak üzere ekonomisi açısından da hayati önem arz etmektedir.

Sınırın tamamen kontrol altına alınması imkânsız olmakla birlikte özellikle son iki yıldır alınan tedbirler sayesinde geçişlerin kontrolünde büyük başarılar sağlandığı görülmüştür. Önceleri belli bir saatten sonra zorunluluk gereği asker mevkisine çekilirken şu an 24 saat gözetleme faaliyeti yapılmakta, geçiş yolları termal kameralar ile devamlı gözetlenmekte, yeni gözetleme karakolları yapılmakta, ulaşımı yaz-kış sağlayacak yol yapım çalışmaları devam etmektedir. Son iki yılda yapılan çalışmalar, kontrollerin sıklaştırılması ve süreklilik kazanması kaçakçılık ile mücadelede çok önemli mesafe alınmasını sağlamıştır.

Görüşülen tüm sınır köyü muhtarları ve diğer yetkililer, son iki yıldır alınan önlemler ve yapılan çalışmalar sayesinde kaçakçılığın eski rahatlıkta yapılamadığını, hudut birliklerinde askerin denetimlerini artırdıklarını, ayrıca İran’ın da eskiye göre kaçakçılık ile çok sıkı bir mücadele başlattığını belirtmişlerdir. Bu tür çalışmaların

sekteye uğratılmadan artırılarak devam etmesi caydırıcılık açısından önem arz etmektedir.

Kaçakçılık ile mücadele bir bütün olarak ele alındığında önleyici tedbirlere ilaveten, yakalama ve sonrasında karşılaşılan bazı sorunlar da mücadeleyi olumsuz olarak etkilemektedir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir.

- Kaçak şüphesi ile elkonulan eşya ve araçların Gümrük İdarelerine teslimi aşamasında, bu malzeme ve araçların yükleme, boşaltma ve nakliye hizmetlerinin temini ve bu kapsamda ortaya çıkan masrafların karşılanması hususunda büyük aksaklıklar yaşanmaktadır.

- Gümrük İdareleri 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu gereğince kaçak şüphesi ile el konulan eşya ve suçta kullanılan taşıtların muhafazası bakımından açıkça yetkili ve görevli kılınmıştır. Uygulamada yer darlığı ve ödenek yokluğu gibi nedenler ile bahse konu eşya ve mallar teslim edilemeyerek kolluğa ait müsait olmayan ortamlarda uzun süre bekleyerek değer kaybına uğramakta, satış vasıtasıyla değerlendirilmeleri mümkün iken bu da gerçekleşmeyerek devlet yeni bir zarara uğramaktadır.

- Aynı sıkıntı ele geçirilen hayvanlar için de bulunmaktadır. Ele geçirilen yük hayvanları adli makamlarca kaçak eşya naklinde kullanılan taşıt veya suç eşyası olarak değişik uygulamalara tabi tutulmakta, yük hayvanlarının tasfiye süreci gecikmekte ve hayvanlar, muhafaza görevi bulunmayan Jandarma veya Hudut karakollarında uygun olmayan şartlarda muhafaza edilmeye çalışılmaktadır. Hayvanların bir kısmı yetersiz koşullar nedeniyle telef olmakta bu da adli süreçte sıkıntıların yaşanmasına sebebiyet vermektedir.

- Kaçakçılığa konu olan malzeme ve suçlar ayrı ayrı yasalarda tanımlanmışlardır. 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu, 4733 sayılı Kanun, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu, 4458 sayılı Gümrük Kanunu bunlar arasındadır. Bahsekonu yasaların uygulamaları farklı bakanlıklar tarafından olmakta, organizasyon eksikliklerinden meydana gelen boşluklar kaçakçılar tarafından suistimal edilmektedir.

- Yurt içine kaçak olarak girişi gerçekleştirilen yaş sebze ve meyvenin analiz imkânının olmaması ve aynı sebzenin yurt içinde de üretilmesi sebebiyle, 5607 sayılı yasaya göre işlem yapılamamakta, yaş sebze ve meyvenin yurt içi sevkinde fatura ve sevk irsaliyesinin olmaması durumunda sadece Vergi Usul Kanununa göre idari para cezası uygulanabilmekte, bu da kaçakçılığın bu çeşidini daha cazip hale getirmektedir.

Sınır tedbirlerini almanın yanında olayın sosyal ve ekonomik boyutunu da mutlaka hesaplamak ve ona göre çözümler üretmek gerekmektedir. Sınır köylerinde bir köyün nüfusu 2500-3000 arasında değişmektedir. Bu vatandaşlarımızın en önemli geçim kaynağında maalesef kaçakçılıktır ve vatandaşlarca yapılan bu iş kaçakçılık olarak görülmemekte, atalarından kendilerine intikal eden “ata-baba mesleği” olarak algılanmaktadır. Bölge halkının psikolojisini ifade etmek amacıyla bir yetkilinin sarf ettiği “*Buradaki sınır haritalarda, zihinlerde böyle bir sınır yok.*” sözü sınır kaçakçılığının niçin bölge halkı tarafından kanıksanmış olduğunu anlamada önemli bir veridir. İki sınır halkı arasında yapılan evlilikler neticesinde aile bireylerinin bir kısmının sınırın karşı tarafında olması devletlerin koyduğu sınırı zihinlerde aşındırmaktadır. Kaçakçılık yasal bir iş olmadığı için elbetteki önlenmelidir. Fakat bunun karşılığında insanların geçimlerini sağlayacak bir alternatif de göstermeli, köylülerin geçinmek amacıyla il ve ilçelere göçmesi engellenmelidir. Bu yapılamadığı durumda aşırı göç alan il ve ilçelerin sosyal-ekonomik-adli-güvenlik yapıları bozulmakta, insanlar, işsiz kalmanın verdiği çaresizlik ile yasal olmayan başka yollara başvurmaktadırlar.

Günümüzün teknolojik olanakları düşünüldüğünde kaçakçılığı önlemek eskisi kadar zor değildir. Ancak sadece yasaklamak ve fiziki önlemler almak olayın çözümünün bir parçası olup bütünü kapsamamaktadır. Bölge bazında yapılacak çalışma ile kontrollü bir şekilde sınır ticaretini kolaylaştırıcı önlemler alınıp, alternatif geçim kaynakları sağlanarak insanların ekonomik standartları yükseltilmeli, nüfus hareketlerine meydan vermeden legal geçim yolları sunulmalıdır. Bu yapılamadığı takdirde kaçakçılık önlenmekle birlikte başka sosyal sorunların önüne geçilemeyecektir.

MEHMET NURİ TANÇOBAN OLAYI

Mehmet Nuri Tançoban 07.05.1995 doğumludur ve Çaldıran Hangediği köyünde ikamet etmektedir. Köy Çaldıranın sınır köyüdür ve kaçakçılık tüm sınır köylerinde olduğu gibi orada da en önemli gelir kaynağıdır. 31.03.2010 tarihinde gece saat 03.00 sıralarında Çaldıran 1. Hudut Taburu (Çaldıran), 1. Hudut Bölüğü (Alakaya), 3. Hudut Tabur Komutanlığınca (Hangedik) termal kamera ile yapılan gözetleme faaliyetleri esnasında İran topraklarından sınırimıza 187 NHT bölgesinden yasadışı geçiş yapan 5 atlı tespit edilmiştir ve Mehmet Nuri de onların arasındadır. Tuzak gözetleme kulesinde nöbetçi olan hudut mangası yeteri kadar kuvvet ile kaçakçı grubun önünü kesmek maksadıyla Çeşmekaya Güneyi bölgesinde pusu kurarak atlı grubun gelmelerini beklemişlerdir. Saat 03.30/04.00 arasında kaçakçı grup ile asker karşı karşıya gelmiştir.

Heyetimiz önce olayın olduğu yere giderek incelemelerde bulunmuş ve askeri yetkililerden bilgi almış, ardından da Hangediği Köyüne giderek Mehmet Nuri'nin ailesi ile görüşüp olay sırasında orada bulunan diğer dört vatandaş ile görüşmüştür. Askeri yetkililer ile vatandaşların söylemleri birbirini tutmamaktadır. Askerler, kaçakçıların askerleri görünce ateş etmediklerini bildiklerinden atlarını askerlerin üzerine sürerek ellerinde bulunan sopalar ve kırbaçlar ile de zarar verip kaçmayı denediklerini, bu sırada sanık askerin üzerine doğru bir atın sürülmesinden dolayı askerin yere düştüğü, bu düşme esnasında yaşanan arbedede silahın ateş alarak ileride atın üzerinde olan Mehmet Nuri'ye isabet ederek olay yerinde vefat ettiğini belirtmektedirler. Vatandaşlar ise, askerlerin kendilerini görünce dur ihtarı yapmadan ateş ettiklerini ve Mehmet Nuri'nin attan düştüğünü, kendilerinin olay yerinden uzaklaşmalarının ardından askerlerin de Mehmet'i o şekilde bırakarak olay yerinden ayrıldıklarını iddia etmektedirler. Olay şu an yargıya intikal etmiştir ve heyetin ziyaret tarihi itibarıyla olayın faili olan er, Kanuni Emrini İcrada Sınırın Aşılması Suretiyle Adam Öldürme isnadıyla tutukludur.

Yargı aşamasında olayın kasten mi işlendiği yoksa kazaen mi olduğu ortaya çıkacaktır. Adli sürecin biran önce tamamlanarak sorumluların hak ettiği cezayı almaları yaşanan acıyı dindirmemekle birlikte bir nebze olsun hafifletecektir. Olayın neticesi üzüntü vericidir. Yaşam hakkı korunması gereken öncelikli haktır. Bu tür olaylara sebebiyet verilmemesi ancak sorunu tamamen halletmekle mümkün olacaktır. Kaçakçılık yöre halkı nezdinde vazgeçilmez bir uğraş ve tek gelir kaynağı olarak algılandığı sürece kasti veya ihmali bu tür olayların yaşanılması kaçınılmazdır.

Maktülün cesedinin otopsi yapılması amacıyla Adli Tıp'a sevk edilmesi sırasında yaşanan bir olay yanlış anlaşılmalara sebebiyet verip infial doğurabilecek niteliktedir. O da cesedin Adli Tıp'a sevki için araca koyulduktan sonra İlçe Jandarma Komutanlığına götürülüp bir süre orada bekletilmesidir. Bu bekleme sırasında halk arasında cesed üzerinde bazı delillerin kaybedileceği, onun için Jandarma da bekletildiği şeklinde söylentiler yayılmıştır. Bu davranış ile böyle bir söylentiye de adeta zemin hazırlanmıştır. Böyle bir davranışın provakasyon da dâhil olumsuz sonuçlar doğurabileceği ve yanlış anlamalara sebebiyet verebileceğinin Jandarma yetkilileri tarafından bilinmesi ve buna meydan verilmemesi gerekir idi. Hiçbir kötü niyet olmasa bile böyle bir eylem yapılmakta olan soruşturmayı zora sokmakta ve halkın adalet duygusunu zedelemekte, kötü niyetli kişilere koz vermektedir. Çok hassas olunması gereken bu tip soruşturmalarda "Sıfır hata" ile işlem yapılmalı, olumsuz manada kullanılabilecek ve soruşturmanın sıhhatini zedeleyebilecek hiçbir davranış sergilenmemelidir.

SONUÇ

1. Kaçakçılığın atalardan kalan bir geçim yolu olduğu yönündeki inanış ile bu işin yapılmak zorunda olduğu şeklindeki algı değiştirilmelidir.

2. Sınır köylerinin nüfusu 2500-3000 arasında değişmekte ve geçim kaynaklarını önemli ölçüde kaçakçılık yaparak temin etmektedirler. Fiziki ve yasal engeller ile kaçakçılığın önlenmesi durumunda bu kez de alternatif geçim kaynaklarının sunulamaması durumunda ortaya çıkacak sıkıntılar ile baş etmek gerekecektir. Önlem alınırken sadece engellemek bazlı düşünülmeyip vatandaşlarımızın bulundukları köyleri terk etmeden geçimlerini sağlayacak yollar araştırılmalı ve sunulmalıdır. Aksi durumda kaçakçılık önlenecek ama yeni sosyal problemler ortaya çıkacaktır. Bu konu ile ilgili biran önce çalışmalar başlatılmalıdır.

Bölgenin ekonomik altyapısının güçlendirilmesi, sınır köylerini tarım ve hayvancılığa yönlendirecek projeler yapılması ve bunların titizlikle uygulanması gerekmektedir.

3. Resmi dış ticareti yüksek formalite gereği küçük bir kesim yapabilirken sınır ticareti daha yaygın bir kesim tarafından yapılabilmektedir. Sınır ticaretinde formalitelerin resmi dış ticarete göre daha az olması bu ticaretin en büyük avantajıdır. Bu ticaretle uğraşanların sayısının artması ve ticaretin gelişmesi aynı zamanda sınır ticareti yapılan ilde gelir düzeyinin artmasına da yol açmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kalkınması için sınır ticaretinin kesintiye uğramadan sürdürülmesi gerekir. Bu bölgelerimizde göç olayının ulaştığı boyut düşünüldüğünde, konunun önemi daha da artmaktadır.

4. Kanunsuz eylem olan kaçakçılığın özellikle çocuklar tarafından yapılmasının önüne geçilecek idari tedbirler alınmalı, ailelerin muhafaza sorumluluğu dikkate alınarak çocuğu suça iten aileler hakkında yasal işlem yapılmalıdır.

5. Son iki yılda güvenlik güçlerinin incelemeye konu olan sınırda yapmış oldukları çalışmalar ile kaçakçılık önemli ölçüde sekteye uğramıştır. 24 saat esasına göre ve her mevsimde sınır güvenliğinin sağlanması ve bunun için birçok önlem alınması takdire şayandır.

6. Kaçakçılık ile mücadelenin daha etkin olması için yasalardaki dağınıklığın sona ermesi, değişik bakanlıklardan temsilcilerin bir araya gelerek bu eylemin tek bir yasa ve kurum ile organize edilmesi etkin sonuç alınmasında daha faydalı olacaktır.

7. Kaçakçılık ile mücadelede görevli personelin uzmanlaşmış, iyi eğitilmiş bilimsel ve teknolojik yeniliklere açık olması gerekmektedir. Planlama, anlık olayı değil tüm bir organizasyonu çökertmeye yönelik olarak yapılmalıdır.

8. Kaçakçılık sonucunda ele geçirilen eşya ile suçta kullanılan taşıt araçları ve atların teslimi, muhafazası ve uygun koşullarda bekletilerek adli sürecin bir an önce tamamlanması hususunda gerekli alt yapının hazırlanması, bahse konu malların zarar görerek işlevsiz hale gelmesini ve yeni zararların doğmasını engelleyecektir.

9. Van ilinin yapısı itibariyle Adliyede kaçakçılık ile ilgili bir ihtisas mahkemesinin kurulması düşünülmelidir.

10. Yapılan soruşturmalarda özenli davranılarak toplumsal gerginliği tetikleyebilecek veya yanlış anlamalara meydan verebilecek tavırlar sergilemekten kaçınılmalıdır. Jandarmanın gerekli tedbirleri önceden alarak, maktûlün cesedinin İlçe Jandarma Komutanlığına götürülmeden direkt olarak Adliyeden Adli Tıp Kurumuna sevkini yapılması halinde halk arasında söylenti çıkmasına sebebiyet verilmemiş olacaktır.

11. Terör örgütlerine finansal kaynak sağladığı gerekçesiyle bu ticaretin zaman zaman yasaklanması, terör örgütleriyle hiçbir bağlantısı olmayan normal halkın yaşam standardını düşürmüştür. Bu nedenle sınır ticaretinde denetimlerin sağlıklı yapılması hem terör örgütünün finans kaynağını engelleyecek hem de yöre halkının mağduriyetini giderecektir.

12. Türkiye dünyada en çok sınır kapısı olan ülkelerin başında yer almaktadır. Çok sayıda sınır kapısının devlete maliyeti de büyüktür. Sınır kapılarının devlete yüklediği yüksek maliyet, bu kapıların sınır ticareti ile değerlendirilmesi durumunda katkıya dönüşebilecektir.

13. Üzerinde durulması gereken diğer bir nokta ise formaliteleri son derece az olan ve başlangıçtaki gerçekleşme oranları önemsiz miktarlarda kalan, ancak giderek hacmi büyüyen sınır ticaretinde, standart ve kalite kontrolleri ile kıymet esaslarının, normal yollardan yapılan ithalatta olduğu gibi sağlıklı bir şekilde uygulanması, tüketicinin korunmasına yönelik önlemlerin alınarak normlara uygun olmayan eşyaların girişine izin verilmemesidir. Tüketicuyu Koruma Yasası'na göre düşük kaliteli veya defolu ürünleri satanların, satış işlemini gerçekleştirirken tüketicuyu bilgilendirmeleri gerekmektedir. Sınır ticareti yoluyla getirilen motorin için bu uygulama yapılmamıştır. Hâlbuki bu ve benzeri konularda Tüketicuyu Koruma Yasası çerçevesinde vatandaşların bilgilendirilmesi gerekmektedir.

14. Gümrük vergisi avantajı nedeniyle büyük şehirlerdeki bazı işadamlarının sınır ticareti yapılan illerdeki kişiler adına belge alarak, istedikleri malları indirimli tarifieden ithal edip sattıkları yetkili makamlarca belirlenmiştir. Bu kapsamda “Belge almaktan nakliye işlemlerine kadar” çıkar zinciri oluşturulduğu zaman zaman dile getirilmiştir. Sınır ticaretinin gerçek tanımına uymayan bu uygulamaların dikkatle izlenmesi gerekmektedir.

15. Sınır ticareti kapsamında ithal edilen düşük kaliteli motorinin araç motorları üzerindeki olumsuz etkileri kanıtlanmıştır. Ancak hem sınır ticaretinin sürdürülmesi hem de ithal motorinin araçlar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldıracak bir formüle gereksinim vardır. Rafine ürünlerden ziyade *ham petrol* getirilmeli, ham petrol Türkiye’de rafine edilmeli ve piyasaya sürülmelidir. Bu şekilde piyasaya daha kaliteli ürünler sunmak mümkün olacaktır.

16. Sınır ticaretinde karşılaşılan sorunlardan birisi de sağlıklı istatistiklerin tutulmamış olmasıdır. Bu durum bir taraftan toplanan istatistiklerde standartlaşmayı güçleştirirken diğer taraftan istatistiklerin güvenilirliğini zedelemektedir. Bu durum sınır ticaretinin gerçek hacmi konusunda spekülatif söylemlere de izin vermekte ve konunun gerçek boyutunun ortaya çıkmasında şeffaflığı zedelemektedir.